

OTA-ONALARNI TA'LIM JARAYONIGA JALB ETISHI BO'YICHA PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ISH MAZMUNI.

Annotatsiya: maqolada oilada |bola shaxsini tarbiyalash, bolaning asosiy shaxsiy fazilatlarini rivojlantirish, uning axloqiy va ijobiy salohiyatini shakllantirishda oilani ta'siri. Bola oilada sevishni, chidashni, quvonishni, hamdard bo'lishni o'rganishi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim jarayoni, oila, inklyuziv ta'lim.

Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti
pedagogika va umumiy psixologiya
kafedrasi dots.G.R.Atayeva

CONTENT OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL WORK ON INVOLVING PARENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS.

Abstract: The influence of the family on the upbringing of the child's personality in the family, the development of the child's main personal qualities, and the formation of his moral and positive potential. In the family, the child learns to love, endure, rejoice, and sympathize.

Key words: educational process, family, inclusive education.

In the name of Sharof Rashidov
Samarkand State University
pedagogy and general psychology
Department Assoc. G.R. Atayeva

СОДЕРЖАНИЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ ПО ВОВЛЕЧЕНИЮ РОДИТЕЛЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС.

Аннотация: Влияние семьи на воспитание личности ребенка в семье, развитие основных личностных качеств ребенка, формирование его нравственного и положительного потенциала. В семье ребенок учится любить, терпеть, радоваться и сочувствовать.

Ключевые слова: образовательный процесс, семья, инклюзивное образование.

Самаркандский государственный университет
имени Шарофа Рашидова
доцент кафедры педагогика и общая
психология Атаева.Г.Р

Davlatimizning ustuvor siyosati yosh avlodni aqlan teran, jismonan sog'lom, ma'naviy yetuk har tomonlama rivojlangan komil inson qilib voyaga yetkazishdan iborat. Jamiyatimizning bir bo'lagi bo'lgan maxsus yordamga muhtoj bolalar va o'smirlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ta'lim tarbiya berish, kasb-hunarga yo'llash, sog'lom bolalar qatori o'rin olib, o'z qobiliyati va imkoniyatlaridan foydalana oladigan inson qilib voyaga yetkazish davlatimiz siyosatining bir bo'lagi bo'lib hisoblanadi.

Ta'lim muhitining sifatini belgilovchi tizimni tashkil etuvchi omil ta'lim jarayoni bo'lib, unda ta'lim muhitining barcha tarkibiy elementlari: sub'ektlar - jarayon ishtirokchilari; predmetlar, ob'ektlar - sub'ekt-fazoviy muhitning tarkibiy qismlari; muloqot uslubi.

Bolaning aqliy rivojlanishi uchun eng muhimi, uning kattalar bilan birgalikdagi faoliyati. Aynan u yerda barcha o'ziga xos insoniy jarayonlar shakllanadi.

Kattalar bilan birgalikdagi faoliyatda bola harakatga qodir amallari ostida mavjud, u hali o'z-o'zidan yakunlay olmaydi, bu proksimal rivojlanish zonasini tashkil qiladi. Proksimal rivojlanish zonasi - bu bolaning salohiyati, u o'z-o'zidan muayyan vazifalarni bajara olmaydigan, lekin kattalar yordamida ularni bajara oladigan aqliy rivojlanish darajasi.

Haqiqiy rivojlanishning bir zonasidan ikkinchisiga o'tish intererizatsiya mexanizmi tufayli amalga oshiriladi. Bu qonunga ko'ra, har bir psixik funktsiya ongli faoliyatning ichki vositasi bo'lgunga qadar birgalikdagi faoliyat doirasida amalga oshiriladigan tashqi bosqichdan o'tadi. Bu jarayon kattalar va bolaning muayyan ta'lim muammolarini hal qilish uchun birgalikdagi faoliyatida proksimal rivojlanish zonasida sodir bo'ladi.

Ichkilashtirish jarayoni individual harakatlar, aqliy funktsiyalar va umuman olganda faoliyatni anglatadi. Ichkilashtirish qonuni ham intellektual harakatlar, ham ijtimoiy ko'nikmalarni o'rganish holatlariga taalluqlidir. Birgalikda faoliyatning tarkibiy qismlari uning ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar (o'zaro ta'sirlar), lekin har qanday emas, balki umumiy mavzuga e'tibor qaratish bilan belgilanadi, ya'ni, mavzuga yo'naltirilgan.

Aynan birgalikdagi faoliyatda ta'lim salohiyati yotadi, chunki bunday faoliyat jarayonida bola turli xil psixologik vositalarni, shuningdek, turli xil faoliyat turlarini o'zlashtirish uchun madaniy vositalarni o'zlashtiradi.

O'zbekiston Respublikasi ta'limini modernizatsiya qilish kontseptsiyasi yosh avlodni tarbiyalash muammolarini hal qilishda oilaning mutlaq rolini ta'kidlaydi. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi Qonunining 18-moddasida: "Ota-onalar birinchi o'qituvchilardir.

"Oila-maktab" kontekstidagi asosiy nuqta - bolani tarbiyalash jarayonida o'qituvchi va ota-onalarning shaxsiy o'zaro ta'siri. Ota-onalar va o'qituvchilar bir-birlari bilan munosabatlarida bo'ysunish va monologizmni engishlari, bir-birlarini tanqid qilish odatlaridan voz kechishlari, bir-birlarini o'z muammolarini hal qilish vositasi sifatida emas, balki to'liq sheriklar va xodimlar sifatida ko'rishni o'rganishlari kerak.

Ota-onalarning ijtimoiy-pedagogik kompetentsiyasini shakllantirish, ota-ona va bola munosabatlarini tarbiyalash, ota-onalarga o'z farzandi bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rgatish, uning qiyinchiliklarini tushunish ham maktabgacha tuzatish pedagogikasining muhim sohalariga kiradi.

Ota-onalar bevosita ta'lim va tarbiya jarayonida ishtirok etishlari, nafaqat ta'lim xizmatlarining mijozi, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi bo'lishlari kerak.

Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqotda quyidagi xususiyatlarni qayd etish mumkin:

- 1) O'qituvchilarga qo'ng'iroqlar chastotasi va ularning mazmuni (ba'zi ota-onalar har kuni muloqot qilishlari mumkin, boshqalari esa amalda muloqot qilmaydi);

- 2) Ota -onalarning qiziqishlarining aksariyati bolalarning ishlatishi va farovonligi haqidagi tashvishlar bilan bog'liq va kamroq hollarda ularning so'rovlari darslar mazmubi va muvaffaqiyat bilan bog'liq;
- 3) O'qituvchilar ko'pincha ota-onalarning e'tiborini bolaning hatti-harakatlaridagi salbiy ko'rinishlarga qaratadi, bu ota-onalarda o'qituvchi bilan aloqaga salbiy munosabatni ongli ravishda shakllantiradi;
- 4) O'qituvchilar ota-onalar bilan munosabatlar jarayonida ishtirok etadilar, lekin ko'pincha nima maslahat berishni, birgalikdagi say'-harakatlar orqali kerakli natijaga qanday erishishni bilmaydilar yoki tushunmaydilar
- 5) Ota-onalar ko'pincha o'qituvchiga yoki o'z farzandiga nisbatan tajovuzkor reaksiyani namoyish etadilar, bu ularning xatti-harakatlariga qanday ta'sir qilishni aniq bilmasliklarini ko'rsatadi;
- 6) Psixologik jihatdan barkamol suhbat qurish, bolaga yoki ota-onaga qaratilgan noto'g'ri mulohazalardan, shuningdek, bolaga nisbatan qadr-qimmatli mulohazalardan qochish ko'nikmalarining yo'qligi ota-onalarning o'zaro munosabatlar jarayoniga kirishni istamasligiga olib keladi;
- 7) O'qituvchilar har doim ham ota-onalar bilan to'g'ri muloqot uslubini tanlamaydilar. Shunday qilib, bolaning aqliy rivojlanishi muammosi va oilaning bu jarayonga qo'shilishi maktab o'qituvchilariga ham, oilaning o'ziga ham bog'liq.

Psixologik va pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish bizga ushbu o'zaro ta'sirning samarasizligini ta'kidlash imkonini beradi, bu ba'zan uch sohaga bo'linishi mumkin bo'lgan nisbiy spontanlikda namoyon bo'ladi:

- 1) ota-onalar bola haqida savollar bilan o'qituvchiga murojaat qilishlari;
- 2) o'qituvchilarning ota-onalarga bolaning muammolari va maktab muassasasining ishi bo'yicha murojaati;
- 3) bola bilan bog'liq bo'lmagan boshqa holatlarda muloqot qilish

O'zbekiston Respublikasi davlat ta'lim standarti doirasida o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar quyidagi printsiplarga asoslanishi kerak: o'quv

jarayoni maqsadlarining birligi printsiipi, tizimlilik printsiipi, rejalashtirish printsiipi, individuallik printsiipi, o'z vaqtidalik printsiipi.

O'zbekiston davlat ta'lim standarti maktab muassasalarida pedagogik jarayonni amalga oshirish uchun samarali maxsus tuzatish sharoitlarini izlashni belgilaydi (yangi ijtimoiy sharoitlar, umumiy, qo'shimcha va tuzatish ta'limning o'zaro kirib borishi, maktab muassasalariga qatnaydigan bolalar sonining o'zgarishi). O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimidagi yangi hodisa - nogiron bolalar uchun inklyuziv ta'lim. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqotda quyidagi xususiyatlarni ta'kidlash mumkin:

- a) o'qituvchilar bilan aloqalarning chastotasi va ularning mazmuni (ba'zi ota-onalar har kuni muloqot qilishlari mumkin, boshqalari esa deyarli hech qachon muloqot qilmaydi);
- b) ota-onalarning qiziqishlarining aksariyati farzandlarining ishtahasi va farovonligi haqidagi xavotirlar bilan bog'liq va kamroq hollarda aloqalar darslarning mazmuni va ulardagi muvaffaqiyatlari bilan bog'liq;
- v) o'qituvchilar ko'pincha ota-onalarning e'tiborini bolaning xatti-harakatlaridagi salbiy ko'rinishlarga qaratadilar, bu esa ota-onalarda o'qituvchi bilan aloqalarga nisbatan ongsiz ravishda salbiy munosabatni shakllantiradi;
- g) o'qituvchilar ota-onalar bilan o'zaro munosabatlar jarayonida ishtirok etadilar, lekin ko'pincha nima maslahat berishni yoki birgalikdagi sa'y-harakatlar orqali kerakli natijaga qanday erishishni bilmaydilar;
- d) ota-onalar ko'pincha o'qituvchiga yoki o'z farzandiga nisbatan tajovuzkor reaksiyani namoyish etadilar - bu uning xatti-harakatiga qanday ta'sir qilishni aniq bilmasliklarini ko'rsatadi;
- e) suhbatni psixologik jihatdan to'g'ri qurish, bolaga yoki ota-onalarga qaratilgan noo'rin izohlardan, shuningdek, bola haqidagi baholovchi fikrlardan qochish ko'nikmalarining yo'qligi ota-onalarning o'zaro ta'sir jarayoniga aralashishni istamasligiga olib keladi;

Shunday qilib, bolaning aqliy rivojlanishi muammosi va oilani bu jarayonga qo'shish maktab o'qituvchilariga ham, oilaning o'ziga ham bog'liq. O'zbekiston davlat ta'lim standarti doirasida o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar quyidagi printsiplarga asoslanishi kerak: o'quv jarayoni maqsadlarining birligi printsiipi, tizimlilik printsiipi, rejalashtirish printsiipi, individuallik printsiipi, o'z vaqtidalik printsiipi.

O'zbekiston Davlat Ta'lim Standarti maktab muassasalarida pedagogik jarayonni amalga oshirish uchun samarali maxsus tuzatish sharoitlarini izlashni nazarda tutadi yangi ijtimoiy sharoitlar, umumiy, qo'shimcha va tuzatish ta'limning o'zaro bog'liqligi, maktab muassasalariga qatnaydigan bolalar kontingentidagi o'zgarishlar. Butun jahon ta'lim tizimidagi yangi hodisa - nogiron bolalar uchun inklyuziv ta'lim.

Inklyuziv ta'lim ota-onalarga nogiron bolani umumiy ta'lim muassasalarida o'qitish huquqini kafolatlaydi, shu bilan birga har bir kishining alohida ehtiyojlari eng maqbul tarzda qondirilishi kerak.

Inklyuziv ta'lim mazmuni turli shakllarda amalga oshiriladi: Individual darslar bolaning imkoniyatlariga mos ravishda uning funktsional qobiliyatlarini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. O'yin, loyiha va tadqiqot faoliyatini tashkil etish orqali bolalarning o'zaro ta'siri uchun mikro-guruhlar.

Bolalar faoliyatini tashkil etishning frontal shakllarini doira shaklida o'tkazish tavsiya etiladi - bolalar maxsus xotirjam, ishonchli muhitda birgalikda o'rganadigan maxsus tashkil etilgan dars.

Shunday qilib, zamonaviy maktab muassasasining o'quv jarayoni o'qituvchilar - bola - yetakchi - ota-onalarning kattalar va bolaning birgalikdagi faoliyatini tashkil etish, bola va kattalar uchun erkin mustaqil faoliyat, bola uchun ijtimoiy va rivojlanish muhitini yaratish bo'yicha maqsadli faoliyatidir.

Adabiyotlar

1. R. Sh. Shomaxmudova. "Inklyuziv ta'limning nazariy va amaliy asoslari". Toshkent2007.

2. A.A.Xusanov. "Inklyuziv ta'lim " fanidan O'quv-uslubiy majmua. NamDu-2020.
3. Anikeeva N.P. Jamoadagi psixologik iqlim haqida o'qituvchiga / N.P. Anikeeva. – M.: Ta'lim, 1983. EDN YHNJNX
4. Bayborodova L.V. Sinf o'qituvchisi uchun: darslik / L.V. Bayborodova. – M.: Vlados, 2001.
5. Boldyrev N.I. Sinf o'qituvchisi / N.I. Boldirev. – M.: Ta'lim, 1978 yil.
6. uz.denemetr.com